

„Já“ - původ z „ničeho“ (resp. z „nepředmětnosti“)

Obvykle uvádím tři příklady skutečností, které nemůžeme (nesmíme) považovat za „předměty“ a které nemůžeme „zpředmětnit“, aniž bychom se jimi zcela minuli. Jsou to: Svět, Já a Pravda. Principiální rozdíly mezi nimi jsou ovšem nepřehlédnutelné: nemůžeme se tázat na „původ“ resp. „zdroj“ či „vznik“ Pravdy, ale otázka po původu a vzniku Světa má dobrý smysl (aspoň na základě dnešních znalostí, kdy svět nemůžeme považovat za „věčný“). Zcela jinou povahu má otázka po „původu“ „Já“ (a to každého Já, zejména však právě „mne“, mého Já). Zde nejde pouze o to, že „Já“ nemůže být nikdy (legitimně) míněno jako „předmět“, resp. že subjekt nemůže být chápán jako objekt, ale že je právě naopak ex definitione non-objekt, ne-předmět, ale o to, že je – rovněž ex definitione – čímsi novým a jedinečným, tj. nezaměnitelným s žádným jiným „Já“ a neztotožnitelným proto ani s žádným „Já“ minulým ani budoucím. Otázka „odkud jsem?“, případně – již s chybou v předpokladu – „odkud přicházím?“ (jak ji najdeme třeba u Kanta; ta chyba spočívá v tom, že sloveso „přichází“ sugeruje, že to, co přichází resp. ten, kdo přichází, už byl někde jinde, odkud právě přichází tedy je zapotřebí stále znovu upozorňovat na vadnost tohoto sugerovaného předpokladu) jako by nechtěla onu novost, nebyvalost vůbec připustit. Když už tedy tuto otázku připustíme (s upozorněním na nepřipustnost oné sugesce), musíme na ni odpovědět: odnikud. Není žádného „místa“, odkud by jakékoli „Já“ mohlo „přicházet“ již jako „Já“. Ale není-li takového místa, neplatí, že není ani takového „času“: „přicházení“ nemusí být přicházením odněkud, kde už něco bylo, ale také „odněkud“, kde ještě nic nebylo – a to je z budoucnosti. To, co „je“ pouze budoucí a co z této budoucnosti „přichází“, aniž je ještě bytí jen z nepatrné „části“ jsoucí, není v evropské tradici považováno za jakkoli „skutečné“. Pod vlivem starých Řeků se za skutečné považuje jen takové „jsoucí“, které „jest“ právě teď, tj. které je „aktuální přítomné“. To, co aktuálně přítomné není, je považováno za naprosto nejsoucí a tedy „neskutečné“. Pokud si v tomto ohledu neuděláme náležitý pořádek, bude nutno nadále říkat, že „Já“ pochází z „nejsoucího“, tj. z „neskutečného“, tudíž z „nicoty“, z „ničeho“. A v tomto smyslu „stvoření z ničeho“ musíme vidět všude tam, kde nastává (stává se) cokoli nového, co tu ještě nebylo a co je proto čímsi Novým a jedinečným.

(Písek, 061126-2.)